

TÜRKİYE'DE KADIN VE SİYASAL TEMSİL

Emel İter

TÜRKİYE'DE KADIN VE SİYASAL TEMSİL

Emel İlter

Yayın No.: 852
ISBN: 978-625-433-098-8
E-ISBN: 978-625-433-097-1
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2021

© Copyright 2021, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 2077

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Furkan Mülayim -furkan@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Seda Polat -sedapolat@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Lale Yalçın -laleenobel@gmail.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA
• Tel: 0 312 395 85 71 Sertifika No: 47479

Kütüphane Bilgi Kartı

İlter, Emel.

Türkiye'de Kadın ve Siyasal Temsil / Emel İlter

1. Basım, XII + 176 s., 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-433-098-8

E-ISBN: 978-625-433-097-1

1. Siyasal Temsil 2. Kadın 3. Siyasi Parti

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com-

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

Destegini her zaman hissettiğim sevgili eşim, Refik Can İlter'e...

ÖN SÖZ

Kadınların siyasetteki yeri genellikle niceliksel ölçütler üzerinden değerlendirilmektedir. Ancak kadının siyasal temsilinin gerçekleşebilmesi, niceliksel varlığının ötesinde bir anlam taşımaktadır. Kadınların öncelik ve sorunlarının politika gündemindeki ağırlığı ve bunların hayata geçirilmesi niteliksel temsilleri üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de kadınların siyasette niteliksel temsilinin kamuoyuna ve sisteme dayalı dinamiklerini ortaya koymak ve Türkiye örneği üzerinden sistematik bir analiz yaparak kadınların siyasal temsili ile ilgili çıkarımlarda bulunmaktır. Çalışma, konuya dair literatürde yer alan mevcut iddiaları sorgulamakta ve kadının siyasal temsilinin, birçok faktörün etkileşimini içeren dinamik bir yapı tarafından şekillendiğini öne sürmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler ışığında yapılan sayısal analizlerin sonuçları, konunun yorumlanmasına dair farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Çalışma, kadının siyasette niteliksel temsilinin sistem düzeyinde; cinsiyet, milletvekillerinin dinî geçmişi (eğitim), siyasal ideoloji, kamuoyu düzeyinde ise; siyasi elit mesajları, dindarlık (bireysel düzeyde) ve cinsiyetçi kalıp yargılar ile ilişkisinin detaylı incelenmesine imkân vermektedir. Kanun tekliflerinin içerik analizi yöntemi, Türkiye’de ilk kez bu çalışmada uygulanmaktadır. Kullanılan bu içerik analizi, milletvekillerinin hangi alanlarda daha aktif olduğunu görebilmek ve kadınların niteliksel temsil düzeyini değerlendirebilmek açısından önemlidir. Yapılan analiz, kanun tekliflerinden elde edilen veri setini “karşılaştırmalı gündemler projesi” uygulanan diğer ülkelerin verileriyle karşılaştırma imkânı da sunmaktadır. Çalışmada uygulanan anket çalışması, cinsiyetçi kalıp yargıların varlığını sorgulamakta ve kadınların siyasal temsili üzerindeki etkisine yönelik ipuçları vermektedir. Ayrıca anket kapsamında yapılan bir sosyal deney, siyasi elitlerin cinsiyet eşitliği ve kadınların toplumsal rollerine ilişkin söylemlerinin, kadının siyasal temsili üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın literatüre önemli katkıda bulunması beklenmektedir.

Bu çalışma, Doç. Dr. Alper Tolga Bulut danışmanlığında yazdığım "Türkiye Siyasetinde Kadının Niteliksel Temsilinin Dinamikleri Üzerine Sayısal Bir Analiz" başlıklı doktora tez çalışmamdan üretilmiştir. Çalışma süresince beni

yönlendiren, bana her konuda destek veren, üzerimde büyük emeği olan kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Alper Tolga Bulut'a göstermiş olduğu özveriden dolayı minnettarım. Hayatımın her aşamasında bana güvenen, manevi desteklerini her daim yanımda hissettiğim değerli aileme, sabırları ve destekleri için çok teşekkür ederim. Son olarak sürecin yorgunluğunu ve stresini benimle birlikte yaşıyan, her daim motive edici davranışlarıyla bana güç veren, sevgili eşim Refik Can İlter'e bana kendimi şanslı hissettirdiği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Emel İlter

Aralık, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
Birinci Bölüm	
KADININ SİYASAL ALANDA TEMSİLİ	9
1.1. Kadının Siyasal Temsili ve Düşünsel Yaklaşımlar	9
1.2. Türkiye'de Kadının Siyasal Temsilinin Gelişimi	28
İkinci Bölüm	
TÜRKİYE'DE MİLLETVEKİLLERİ VE SEÇMENLERİN KADININ SİYASAL TEMSİLİ İLE İLİŞKİSİ	37
2.1. Kadınların Kadınlar Tarafından Temsili.....	37
2.1.1. Kadın Parlamentelerin Kadın Sorunlarıyla İlişkisi	51
2.1.2. Cinsiyetçi Kalıp Yargılar ve Kadınların Siyasal Temsili	55
2.2. Kadınların Siyasal Katılımının Siyasal Partilerin Seçmen Davranışıyla İlişkisi	59
2.2.1. Seçmenlerin Bağımsız Değişken Özellikleriyle Parti Tercihlerinin Karşılaştırılması Üzerinden Kadınların Siyasal Temsili.....	69
2.2.2. Din-Kadınların Siyasal Temsil İlişkisi	74
2.2.3. Lider Söylemi ile Kadının Siyasal Katılımı Arasındaki İlişki.....	78
2.3. Kadın Siyaset İlişkisinin Nicelik Bağlamında Hegemonik Kabulü ve Eleştirisi.....	81
Üçüncü Bölüm	
AMPİRİK ANALİZ	93
3.1. İçerik Kodlaması: Karşılaştırmalı Gündemler Projesi	93
3.1.1. Türkiye Politika Gündemi Projesi'nin Uygulanması	97
3.1.2. Türk Kod Kitabı ve Kuralları	100

3.2. Kadın Erkek Eşitliği ve Kadının Siyasete Katılımı: Anket Araştırması	111
3.2.1. Araştırmanın Tanımı ve Kapsamı	114
3.2.2. Anket Bulguları.....	116
3.3. Kanun Tekliflerinin Negatif Binom Regresyon Modeliyle Analizi.....	126
3.4. Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Kamuoyu Görüşünün Analizi: Elit Söylemlerinin Etkisi	129
3.4.1. Cinsiyetçi Kalıp Yargıların Kadına Yönelik Oy Verme Davranışına Etkisi ..	133
SONUÇ	143
KAYNAKLAR	149
EKLER.....	169
ÖZGEÇMİŞ	175

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Tek Meclisli Parlamentolar ve Alt Meclislerde Kadın Katılımının En Yüksek Olduđu 10 Ülke, 1995–2020	40
Tablo 2: Kadın Meclis Üyelerinin Oranına Göre İlk 20 Ülkedeki Toplumsal Cinsiyet Kotaları, Tek Meclisli Parlamentolar veya Alt Meclisler, 2020	47
Tablo 3: TBMM’de Bulunan Milletvekili Sayısı	68
Tablo 4: TBMM Milletvekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (2002-2020)	68
Tablo 5: Ekonomik Katılım ve Fırsatlar Açısından Cinsiyetler Arası Eşitlik.....	86
Tablo 6: Eğitim Fırsatlarından Yararlanma Açısından Cinsiyetler Arası Eşitlik	87
Tablo 7: Sağlık ve Hayatta Kalma Kriterlerine Göre Cinsiyetler Arası Eşitlik.....	88
Tablo 8: Siyasi Güçlenme Kriterlerine Göre Cinsiyetler Arası Eşitlik	89
Tablo 9: Ankete Katılan Bireylerin Tanımlayıcı İstatistikleri	116
Tablo 10: Kadın ve Erkek Siyasetçilere Uygun Görülen Özellikler (%)	117
Tablo 11: Partilere Göre Kadın ve Erkek Siyasetçilere Uygun Görülen Özellikler (%) ..	118
Tablo 12: Kadın veya Erkek Siyasetçilerin Başarılı Olduđu Düşünölen Politika Alanları (%).....	119
Tablo 13: Partilere Göre Kadın veya Erkek Siyasetçilerin Başarılı Olduđu Düşünölen Politika Alanları (%).....	120
Tablo 14: TBMM’deki 600 Milletvekilinin Kaçı Kadın Olmalı?	121
Tablo 15: Aynı Nitelikteki Adaylar Arasında Cinsiyete Göre Oy Tercihini (%).....	122
Tablo 16: Aynı Nitelikteki Adaylar Arasında Cinsiyete Göre Oy Tercihinin Partilere Göre Dağılımını (%).....	123
Tablo 17: Ailenizdeki Bir Kadının Siyasete Girmesini Destekler misiniz? (%)	124
Tablo 18: Partilere Göre Ailedeki Bir Kadının Siyasete Girmesine Yönelik Verilen Destek (%).....	124
Tablo 19: Siyasi Elit Söyleminin Kadına Yönelik Kamuoyu Üzerindeki Etkisi.....	125
Tablo 20: Niteliksel Temsil Analizinde Kullanılan Değişkenler ve Açıklamaları.....	126
Tablo 21: Dindarlık Seviyesinin Kadın’ın Niteliksel Temsiline Etkisi.....	127
Tablo 22: Cinsiyet Eşitliği Üzerine Elit Mesajlarının Kamuoyuna Etkisi Analizinde Kullanılan Değişkenler	130

Tablo 23: Elit Mesajlarının Kadınların Siyasete Daha Fazla Katılımı Konusundaki Kamuoyuna Etkisi (AKP Seçmenleri)	131
Tablo 24: Elit Mesajlarının Kadınların Siyasete Daha Fazla Katılımı Konusundaki Kamuoyuna Etkisi (CHP Seçmenleri)	132
Tablo 25: Siyasi Alanda Cinsiyetçi Kalıplara İlişkin Yüzdeler (Politika).....	134
Tablo 26: Siyasi Alanda Cinsiyetçi Kalıplara İlişkin Yüzdeler (Özellikler).....	134
Tablo 27: Cinsiyetçi Kalıpların Kadına Yönelik Oy Verme Davranışına Etkisi Analizinde Kullanılan Değişkenler	135
Tablo 28: Toplumsal Cinsiyetçi Kalıpların Temsilde Cinsiyet Tercihine Etkisi.....	137
Tablo 29: Toplumsal Cinsiyetçi Kalıpların Mecliste Kadın Oranı Tercihine Etkisi.....	141

GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik 1:** Milletvekili Cinsiyetinin Feminist Kanun Tekliflerine Marjinal Etkisi 128
- Grafik 2:** Milletvekili Parti Aidiyetinin Feminist Kanun Tekliflerine Marjinal Etkisi 129
- Grafik 3:** Cinsiyetçi Kalıpların Temsil Tercihine Etkisi (Marjinal Etkiler) 138
- Grafik 4:** Cinsiyetin Siyasette Temsilde Cinsiyet Tercihine Etkisi (Marjinal Etki) 139
- Grafik 5:** Parti Aidiyetinin Siyasette Temsilde Cinsiyet Tercihine Etkisi (Marjinal Etki) ..140
- Grafik 6:** Toplumsal Cinsiyetçi Kalıpların Mecliste Kadın Oranı Tercihine Marjinal Etkisi 142

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Ak Parti
BM	: Birleşmiş Milletler
CAP	: Comparative Agendas Project – Karşılaştırmalı Gündemler Projesi
CEDAW	: The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CEMR	: Council of European Municipalities and Regions – Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
IPU	: Inter-Parliamentary Union - Parlamentolar Arası Birlik
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MV	: Milletvekili
PAP	: Policy Agendas Project - Politika Gündemleri Projesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UN WOMEN	: United Nations Women - Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
UNDP	: United Nations Development Programme - Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
WB	: World Bank – Dünya Bankası
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu